

p 16

NEDERLAND EN BELGIË

GRONDSLAGEN VAN COÖPERATIE
EN VRIENDSCHAP VOLGENS
OFFICIEELE BELGISCHE
OPVATTING

NAAR AANLEIDING VAN HET
RAPPORT-SEGERS EN DE
VERKLARING VAN MINISTER
HYMANS IN DEN BELGISCHE
SENAAT IN APRIL 1930

DOOR

H. L. VAN OORDT
LUITENANT-GENERAAL B. D.

ORTEWEG & STEMERDING - ROTTERDAM

Broch. 1930:182

7 E17

BIBLIOTHEEK VAN HET VREDESPALEIS

090000 0625924 7

4

NEDERLAND EN BELGIË

D13513

1219

NEDERLAND EN BELGIË

GRONDSLAGEN VAN COÖPERATIE EN VRIENDSCHAP VOLGENS OFFICIEELE BELGISCHE OPVATTING

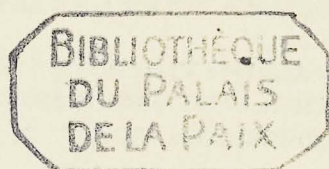
NAAR AANLEIDING VAN HET RAPPORT-SEGRS
EN DE VERKLARING VAN MINISTER HYMAN
IN DEN BELGISCHEN SENAAT IN APRIL 1930

DOOR

H. L. VAN OORDT

18154* LUITENANT-GENERAAL B. D.

VOORBERICHT.

Sedert de verwerping van het ontwerp Nederlandsch-Belgische verdrag met groote stemmenmeerderheid in onze Eerste Kamer, in Maart 1927, was er, nadat de retrospectieve beschouwingen over die verwerping gaandeweg waren uitgeput een zekere rustpauze in de publieke uitingen ingetreden. Men scheen behoudens enkele uitzonderingen te beseffen, (zooals dit ook bij mij het geval was) dat, aangezien de zaak nu opnieuw tusschen de beide regeeringen in geheim overleg zou worden ter hand genomen, men het resultaat daarvan diende af te wachten. Indien dan een nieuwe, van weerszijden aannemelijk geachte overeenkomst was voorbereid, zou de tijd zijn aangebroken waarop die ontwerp-overeenkomst zou kunnen worden gepubliceerd, zoodat de publieke opinie zich daarover zou kunnen uitlaten.

Intusschen zijn sedert de verwerping reeds meer dan drie jaren voorbijgegaan en nog steeds bleef de bedoelde publicatie achterwege, waaruit kan worden afgeleid, dat overeenstemming tusschen Brussel en 's-Gravenhage nog niet is bereikt. Reeds werden hier te lande stemmen vernomen van hen, die de meening zijn toegedaan, dat in het jaar 1930, waarin het Belgische volk het feest van de honderdjarige onafhankelijkheid viert, de quaestie van het „Nederlandsch-Belgische verdrag” tijdelijk zou moeten worden ter zijde gesteld tot na afloop van de feesten en tentoonstellingen in België naar aanleiding van het jubileum.

Naar mijne meening was dit een zeer aanbevelenswaardig standpunt. Evenwel deelt blijkbaar de Belgische regeering dit standpunt niet. Immers, nog zeer onlangs is van officiële Belgische zijde in het openbaar het Nederlandsch-Belgische geschil ter sprake gebracht.

Vooreerst door den Minister van Staat, den Senator Paul Segers, die jaarlijks namens de „Commissie van Buitenlandsche Zaken, belast met het onderzoek van de Begrooting van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken” een Rapport uitbrengt. En verder door den Minister van Buit. Z., Hymans zelf, in zijne redevoering in den Senaat in April (± 14 dagen na de publicatie van het Rapport-Segers — 1 April — gehouden). Beide officiële voorstellingen van de zaak bevatten vooreerst tal van onjuistheden, die in officiële publicaties als deze niet hadden mogen voorkomen. Wil men die onjuistheden niet toeschrijven aan opzettelijke onware voorstelling der feiten, dan moet men ze beschouwen als het gevolg van oppervlakkigheid, en onkunde.

Voorts leggen zij getuigenis af van een onder diplomatieke termen kwalijk verborgen streven om Nederland's houding nopens de herziening van het Verdrag van 1839, door eene tendentieuze voorstelling van zaken in een ongunstig daglicht te stellen.

Het Rapport-Segers en de uiteenzetting van Hymans hebben kennelijk ten doel, aan den vooravond van de Belgische jubileumfeesten, die weder in het bijzonder de aandacht van de officiële wereld op België zullen vestigen en, naar te verwachten is, een groot aantal vreemdelingen naar België zullen lokken, stemming te maken tegen Nederland, het eenige land ter wereld waarvan België moeilijkheden ondervindt. Dit doel wordt nagestreefd door het nog niet tot overeenstemming komen van de beide landen te wijten aan Nederland's onwil en kortzichtigheid, tengevolge waarvan de door België vurig verlangde coöperatie en vriendschap tusschen de beide volken nog niet op eene hechte basis is kunnen worden gevestigd. Ware zoo iets van particuliere zijde gezegd, wij zouden er het zwijgen toe kunnen doen. Maar nu

dit is geschied van hoogst officiële zijde zou het „wie zwijgt stemt toe” op ons volk toepasselijk worden verklaard, omdat men er uit zou afleiden, dat ons volk tegen die officiële argumenten niets zou vermogen in het midden te brengen. Daarom moet het ten eerste gewenscht worden geacht, in het licht te stellen tot welken prijs de Belgische regeering onze vriendschap wil aanvaarden, op welken grondslag zij eene coöperatie met Nederland gevestigd wil zien en wat zij verstaat onder de solidariteit van belangen van Antwerpen en Rotterdam.

Die overweging was voor mij de aanleiding tot het publiceeren van de navolgende beschouwingen, waarin ook enkele zaken, die reeds herhaaldelijk zijn besproken, nog eens in herinnering worden gebracht, omdat zij door het betoog van den Belgischen bewindsman en het Rapport-Segers, waaraan dit betoog zich aansloot, opnieuw actualiteit hebben verkregen.

's-Gravenhage, Mei 1930.

H. L. VAN OORDT.

THE FIRST PART OF THE HISTORY OF THE
LIFE OF THE LATE LORD OF THE
TREASURY OF THE KINGDOMS OF GREAT
BRITAIN AND IRELAND, JOHN
MANSFIELD, EARL OF GLoucester,
AND VISCOUNT OF PEMBROKE, &c.
BY JOHN GAY, ESQ.
IN TWO VOLUMES.
LONDON: Printed by J. DODD, in Pall-mall.
MDCCLXXII.

THE SECOND PART OF THE HISTORY OF THE
LIFE OF THE LATE LORD OF THE
TREASURY OF THE KINGDOMS OF GREAT
BRITAIN AND IRELAND, JOHN
MANSFIELD, EARL OF GLoucester,
AND VISCOUNT OF PEMBROKE, &c.
BY JOHN GAY, ESQ.
IN TWO VOLUMES.
LONDON: Printed by J. DODD, in Pall-mall.
MDCCLXXII.

De „moeilijkheden” met België hebben zich voor Nederland voorgedaan sedert het einde van den Wereldoorlog.

In mijn boek „Van Crisis tot Oorlog” stelde ik op den voorgrond dat men, bij het onderzoek naar de z.g. „schuldvraag” met betrekking tot het uitbreken van dien oorlog, zich niet door gevoelens mag laten beheerschen die met de bedoelde vraag niets hebben uit te staan. Te weten: sympathie voor het eene of andere volk in het algemeen; bijzondere ontstemming ontstaan door de houding van een bepaalden staat tegenover Nederland; besef dat door de overwinning van de eene partij ons Vaderland meer zou worden gebaat (resp. geschaad) dan door die van de andere, enz.

Met name wees ik er op, dat wij Nederlanders, ons er bijvoorbeeld voor moeten hoeden, bij de bestudeering van de oorzaken van het ontstaan van den wereldoorlog, ons te doen beïnvloeden door de wijze waarop België na dien oorlog tegenover Nederland is opgetreden in zake de herziening van het Verdrag van 1839 (1).

Al ben ik er van overtuigd, dat eene besliste overwinning der Centrale Mogendheden voor ons Vaderland bedenkelijke gevolgen zou hebben gehad (2), zoo neemt dit toch niet weg, dat ook de overwinning van Frankrijk en België voor ons land nadeelen heeft opgeleverd, tengevolge van den aanmatigenden toon dien België tegen Nederland heeft aangeslagen, de eischen waarvan het de inwilliging van Nederland verlangt en den van den bondgenoot Frankrijk ondervonden steun en medewerking die België ondervindt bij het treffen van voor ons land na-deelige economische maatregelen.

De herziening van het Nederlandsch-Belgische Verdrag van 19 April 1839 was noodig omdat de mogendheden na den wereldoorlog hadden besloten, in overeenstemming met België's wensch, de in dat Verdrag gestipuleerde Belgische neutraliteit op te heffen. België wenschte van die gelegenheid gebruik te maken om de in het Verdrag aan Nederland opgelegde verplichtingen uit te breiden en te verzwaren. De Belgische regeering stelde zich daarbij op een standpunt, dat in het kort als volgt kan worden aangeduid: Eenerzijds interpreteerde zij de bepalingen van het verdrag nopens de waterverbindingen van Antwerpen met de zee en met den Rijn op zoodanige wijze, dat daaruit ver-

(1) „Van Crisis tot Oorlog”, blz. 14 noot 1.

(2) Zie mijne Brochure: „Beweringen tegenover Feiten” („Mosa”, Rotterdam 1930) blz. 23, noot 1.

plichtingen van Nederland werden afgeleid, die niet in het Verdrag voorkomen en waarop de Belgische regeering zich dan ook vroeger nooit had beroepen, en ten andere beweerde zij, dat de nieuwe van Nederland geëischte opofferingen voortvloeien uit den geest van het Verdrag en uit de algemeene beginselen van internationaal recht, in verband met de gewijzigde toestanden.

Op 19 April 1839 waren drie verdragen gesloten, n.l.:

1e. Tusschen Nederland en België (de z.g. 24 artikelen), waarin de Belgische neutraliteit werd vastgesteld en de wederzijdsche verplichtingen, ook wat betreft de Scheldevaart en de Schelde-Rijnverbinding, voor de toekomst werden geregeld.

2e. Tusschen Nederland en de vijf groote Europeesche mogendheden. (3)

3e. Tusschen België en deze vijf mogendheden.

In deze laatstgenoemde twee korte verdragen namen de Mogendheden officiëel acte van het sub 1e genoemde verdrag, en garandeerden zij België's neutraliteit.

Vóór den wereldoorlog heeft Nederland zijne verplichtingen volgens het Verdrag van 1839 tegenover België, met name ten aanzien van de vrije handelsvaart op de W.-Schelde en de verbinding van Antwerpen met den Rijn, getrouw vervuld; iets wat van Belgische zijde herhaaldelijk is erkend geworden in verband met den grooten bloei en de voortgezette ontwikkeling van Antwerpen (4). Wel werden in België

(3) Groot-Britannië; Frankrijk; Pruisen; Oostenrijk; (Rusland dat de verplichtingen van de Czaristische regeering niet meer geldig heeft verklaard, telt natuurlijk niet meer mede).

(4) Alleen de afdamming van het Kreekrak (1867) heeft indertijd diplomatieke wrijving doen ontstaan. De feiten hebben intusschen bewezen, dat het kanaal door Zuid-Beveland, dat Nederland ter vervanging van het Kreekrak heeft gegraven, een minstens evengoede verbinding vormt als het genoemde vaarwater is geweest, terwijl Nederland zich bereid heeft getoond aan alle redelijke verlangens van België in dit opzicht te voldoen.

Het kanaal is zelfs veel beter dan de vroegere waferweg door het Kreekrak. Toen het kanaal geopend was en het Kreekrak nog niet was afgedamd (dus beide waterwegen voor de Antwerpensche Rijnvaart beschikbaar waren) gingen 4 à 5 maal meer schepen door het kanaal dan door het open vaarwater. De nieuwe sluizen bij Wemeldinge en Hansweert geven aan de grootste Rijschepen gelegenheid het kanaal te bezigen. Ook in de verbetering van het kanaal (verruiming van het kanaalprofiel en verhooging van de spoorwegbrug bij Vlakte) voldoet Nederland op de meest voorkomende wijze aan België's verlangens. Door dit alles heeft Antwerpen een veel betere verbinding gekregen dan de oude weg door Kreekrak—O.-Schelde ooit is geweest of had kunnen zijn. En de schepen van Gent naar den Rijn, die vroeger door het Sloe en daarna door het door Nederland gegraven kanaal door Walcheren voeren, kunnen thans alle den korteren en beteren weg door het Zuid-Bevelandsche kanaal volgen.

ook reeds vóó den wereldoorlog stemmen vernomen (o.a. die van Rotsaert) waarin tegenover ons land in zake de verbinding van Antwerpen met de zee en met den Rijn, een zeer aanmatigende, felle toon werd aangeslagen, maar de houding der Belgische regeering tegenover ons land was correct, en getuigde van erkentelijkheid voor de medewerking onzer regeering in alles wat die waterverbindingen betrof. Na den wereldoorlog echter, is de Belgische regeering beslist aanmatigend opgetreden, door met eischen voor den dag te komen zooals een overwinnaar ze aan een overwonnen land zou stellen. Het had er veel van of België, dat in 1914 zeer tegen zijn zin door den Duitschen inval in den Wereldoorlog is medegesleept geworden, zich ten koste van Nederland zooveel mogelijk wilde schadeloos stellen voor de ellende die de oorlog over zijn volk had gebracht.

Het dwaze annexionisme, dat nooit zou kunnen zijn verwezenlijkt omdat de verwezenlijking ervan door Engeland niet zou zijn geduld, is natuurlijk spoedig van de baan geweest. Maar in economischen en politieken zin wilde België ons land uitbuiten door, voor zoover als maar eenigszins mogelijk bleek, de medewerking van Nederland te verkrijgen voor eene kunstmatige benadeeling van Rotterdam ten bate van Antwerpen. Het rekende hierbij op de medewerking en steun van zijn bondgenoot Frankrijk.

In het voeren van zijne buitenlandsche politiek is het soevereine België natuurlijk volkomen vrij. De opheffing der door de mogendheden indertijd gegarandeerde Belgische neutraliteit is een voldongen feit. Al heeft Nederland, zoolang het Ned.-Belg. Verdrag van 1839 (zie sub 1e blz. 8) nog niet is herzien, zich nog niet formeel bij die opheffing nedergelegd, de facto is zij tot stand gebracht tengevolge van de erkenning door de mogendheden onder wier auspiciën het verdrag van 1839 was geredigeerd en gesloten. België nu meent dat een verbond met Frankrijk bevorderlijk is voor zijne belangen. Dat is eene quaestie waarmede Nederland zich kan noch mag bemoeien. In elk geval is het zeker, dat België in economischen zin, met name wat betreft de belangen van Antwerpen als zeehaven, aan dat bondgenootschap groote voordeelen te danken heeft. (Opheffing van de surtaxe d'entrepot en bevoordeeling van Antwerpen in het algemeen). En het is te voorzien, dat Frankrijk (van zijn standpunt bezien, terecht) in die richting zal voortgaan.

Daarin ligt een ernstig gevaar voor Rotterdam, den concurrent van België's grootste zeehaven. Rotterdam is gelegen tusschen Hamburg en Antwerpen. Hamburg wordt door de Deutsche regeering op allerlei wijze kunstmatig begunstigd, ten einde zooveel mogelijk het verkeer van Rotterdam af te leiden ten bate van die Elbe-haven (spoorweg-tarieven; kanalen, enz.). Dit is natuurlijk Duitschland's recht. De Deutsche regeering moet zelf beslissen of de directe en indirecte

financiële offers die zij zodoende van hare bevolking vergt, al dan niet door de voordeelen van den grooten bloei van Hamburg worden overtroffen. Evenzoo is het gesteld met de kunstmatige bevoordeeling van Antwerpen door de Fransche regeering in verband met de waarde die zij hecht aan het verbond met België en met haar wensch om ten aanzien van Antwerpen steun te verleenen aan dezen kleinen staat, die, onder zijn energieken en sympathieken koning, trouw aan Frankrijk's en Engeland's zijde den zwaren strijd heeft gevoerd.

Men zal mij allerminst kunnen verdenken van vooringenomenheid tegen onze Zuiderburen. Van mijne groote waardeering voor België's houding in 1914 heb ik op ondubbelzinnige wijze doen blijken (5). Ook gevoel ik bewondering voor alles wat door het Belgische volk op het gebied van kunst, openbare bouwwerken, handel en industrie is tot stand gebracht.

België heeft zich daarenboven, dank zij het initiatief van Koning Leopold II, in Afrika een belangrijk koloniaal bezit weten te verschaffen, iets wat voor zulk een kleinen staat getuigt van ondernemingsgeest en durf. Erkend moet worden, dat een kleine, onder ons volk gelukkig eene zeer besliste minderheid vormende, groep zich in zake de Belgische extremistische Flaminganten (activisten, frontpartij) op ongeoorloofde wijze met de Belgische binnenlandsche politiek heeft ingelaten. Maar de Belgische regeering en het Belgische volk weten of kunnen althans weten, dat de houding van de Nederlandsche regeering en van de overgroote meerderheid van het Nederlandsche volk in dit opzicht volkomen correct is geweest. Welke verkeerde voorstelling der zaak sommigen hier te lande zich ook mogen hebben gevormd, ieder die op de hoogte is van den waren toestand bij onze Zuiderburen weet het, dat het Belgische volk als geheel, in weerwil van de de gemoederen prikkelende taalquaestie, toch van het onvaderlandslievende stoken der frontpartij niet wil weten.

Welke meningsverschillen van binnenlandschen aard zich, evenals bij alle volken, ook bij het Belgische volk openbaren, naar buiten vormt dit volk behalve dan de kleine groep der uiterste Flaminganten, een vaderlandslievend geheel, waarvoor het devies „l'Union fait la force" allesbehalve een ijdele klank is. De zeer kleine groep der Nederlandsche Borms c.s.-vereerders dienen dat wel te bedenken! De opgewektheid en eensgezindheid waarmede het Belgische volk het honderdjarig tijdvak zijner onafhankelijkheid herdenkt, is daarvan het bewijs. Wij Nederlanders zijn er van overtuigd, dat door de vereniging

(5) Zie mijn artikel: „De Duitschers in den Wereldoorlog", voorkomende in „Laatste Oorlogsklanken" door Dr. F. J. Krop, J. Zalman, Feijenoord 1919, blz. 219 vlg. Voorts: „Van Crisis tot Oorlog", C. Blommendaal, 's-Gravenhage 1929, blz. 124 vlg. en blz. 392 vlg.

van Holland en België geen natuurlijke band tusschen de twee volken was gelegd en dat de scheiding daarom voor beide volken gewenscht was. Terecht zegt De Pradt in zijn werk „De la Belgique depuis 1789” (aangehaald door Th. Juste in de Voorrede van zijn boek „Précis de l’histoire moderne” 1847): „Le Belge, placé entre la France, l’Allemagne et la Hollande, n’est ni un Français, ni un Allemand, ni un Hollandais”.

En wanneer men daartegen zou willen opmerken, dat een Vlaming en een Waal toch ook ethnografisch onderscheiden zijn, dan diene men te bedenken, dat dit geen afbreuk behoeft te doen en ook niet doet aan het gevoel van saamhoorigheid en gemeenschap van belangen tegenover het buitenland van het Belgische volk als geheel, evenmin als de nationale verschillen der onderdeelen van het Zwitsersche volk afbreuk doen aan zijn vaderlandsliefde en gemeenschapsgevoel.

Mijn waardeering voor het Belgische volk doet mij echter de oogen niet sluiten voor het feit, dat de Belgische regeering en de meerderheid van het Belgische volk Nederland’s houding met betrekking tot de herziening van het verdrag van 1839 zeer onbillijk beoordeelt, en dat België niet wil inzien, van Nederland de inwilliging van hoogst onredelijke desiderata te verlangen. In die Belgische geestesgesteldheid moet wijziging worden gebracht, wil er sprake kunnen zijn van eene duurzame vriendschappelijke verhouding tusschen de twee volken, welke aan beide partijen zal ten goede komen. Vast ben ik er van overtuigd, dat de welvaart van België ook voor Nederland van groot belang is, evenals omgekeerd de welvaart van Nederland voor België. Want twee aan elkander grenzende kleine welvarende staten zijn als het ware geroepen elkander te steunen en aan te vullen.

Nederland denkt er niet aan door allerlei willekeurige maatregelen Antwerpen in zijn natuurlijke ontwikkeling tegen te gaan, en evenmin om van België te eischen, dat het zijne medewerking zou verleenen om de voordeelen die voor Antwerpen uit zijne ligging voortspruiten op kunstmatige wijze ten deele aan Rotterdam te doen in den schoot vallen. Het is er echter verre vandaan dat België zulk een onbaatzuchtig standpunt ten opzichte van Nederland inneemt.

Heeft België zich in den wereldoorlog, waarin het zijns ondanks is betrokken geworden, waardig en plichtsgetrouw gedragen, Nederland heeft gedurende dien oorlog, omringd als het was door machtige oorlogvoerende staten, onder omstandigheden van zeer ernstigen aard, die in de geschiedenis der neutraliteit wellicht haar wederga niet vinden, zijne internationale verplichtingen vervuld, gereed om iedere poging tot schending zijner neutraliteit, van welke zijde die ook mocht worden ondernomen, krachtadig tegen te gaan. Ons volk heeft zich daartoe zeer groote offers moeten getroosten. Maar de omstandigheid, dat ons Vaderland niet tegen zijn wil (zooals dit met België het geval is

geweest) in den oorlog is medegesleept, kan toch aan Nederland niet worden.... verweten!

Ons vaderland is, evenzeer als België, als soevereine staat volkomen bevoegd de groote richtlijnen zijner internationale politiek (natuurlijk, evenals iedere staat, binnen de grenzen zijner internationale plichten) geheel zelfstandig te bepalen. Het zal bij het voeren van de „zelfstandigheidspolitiek”, die het als de voor zichzelf meest aanbevelenswaardige buitenlandsche staatkunde beschouwt, de daaraan verbonden voor- en nadeelen grondig overwegen, in verband met de nationale belangen.

Een der nadeelen van deze staatkunde bestaat ontegenzegglijk hierin, dat ons vaderland in economischen zin geen daadwerkelijken steun van eenigen vreemden staat ontvangt. Deze omstandigheid is voor ons van verhoogde beteekenis omdat Nederland, door zijn vrijhandelsstelsel, op economisch terrein niet in staat is door concessies zijnerzijds verzachting van voor ons volk nadeelige maatregelen te bedingen. (6). Dit is nog een reden te meer voor onze regeering om niet toe te geven aan onredelijke eischen, zooals die door België aan Nederland worden gesteld, door de inwilliging waarvan Nederland zelf zou medewerken om onze belangen op kunstmatige wijze te benadeelen.

Rotterdam is een Rijnhaven, Antwerpen een Scheldehaven. De ligging van Antwerpen als zeehaven vrij diep landwaarts in ($\pm$ 88 K.M.) is een groot voordeel voor die haven in vergelijking met de ligging van Rotter-

(6) Het ligt allerminst in mijne bedoeling hier de voor- en nadeelen, die het vrijhandelsstelsel voor Nederland oplevert, tegen elkander op te wegen. De daarmede verband houdende vraagstukken zijn van zeer ingewikkelden aard, vooral ten gevolge van de omstandigheid, dat de protectie rondom ons nog hoogtij viert. Een passieve handelsbalans van 762,9 miljoen gulden (in 1929) welke passiviteit nog steeds toenemende is (1e kwartaal 1929: 175 mill.; 1930: 195,7 mill.) maakt stellig geen gunstigen indruk. De groote voordeelen van den vrijhandel komen echter daarin niet tot uitdrukking, terwijl de niet in de handelsbalans voorkomende geldelijke inkomsten, die ten deele juist aan den vrijen handel te danken zijn, niet buiten beschouwing mogen blijven. Evenmin echter de niet uit de handelsbalans blijkende uitgaven. Ik heb er dan ook uitsluitend op willen wijzen, dat ons volk tengevolge van den vrijhandel in dit opzicht geen weermiddel bezit tegen de vreemde protectie, zoodat een actieve handelspolitiek voor Nederland niet mogelijk is. Daarom is ons volk hier aangewezen op eigen activiteit en ondernemingsgeest, waarbij het steun vindt in de voordeelen die het vrijhandelsstelsel oplevert. Naar mijne overtuiging echter zou Nederland zonder zijne koloniën, te midden van den fellen tarievenoorlog het vrijhandelsstelsel niet kunnen volhouden. Laten wij maar hopen, dat het ideaal van een pan-Europa nog eenmaal zal worden verwezenlijkt! Uit punt III van Briand's dezer dagen gepubliceerde Memorandum, blijkt intusschen, dat ook hij niet gelooft in een spoedig einde van den tarievenoorlog.

dam; vooral gelet op Antwerpen's zeer bloeiende industrieele achterland.

Vlissingen ondervindt de nadeelen die het gevolg zijn van de veel gunstiger ligging van Antwerpen en zelfs van Gent. Het zal daarom nooit een belangrijke handelshaven kunnen worden, omdat de Belgische havens met name Antwerpen, zoo goed als alle zeevaart op de Schelde tot zich trekken. Nederland heeft aan de verbindingen van Rotterdam met de zee en aan die te water met het achterland, enorme geldsommen ten koste gelegd en gaat daarmee onafgebroken voort. Antwerpen trekt daarvan partij op laatstbedoelde waterwegen boven Dordrecht zonder dat België daarvoor iets hoegenaamd betaalt.

Ditzelfde is het geval met het onderhoud van de waterwegen tusschen Hansweert en Dordrecht. Hierop dient wel zeer de nadruk te worden gelegd, gelet op het feit waarop nog onlangs in de hierna te bespreken vergadering van „Schuttevaer” door den Voorzitter is gewezen, dat de geheele vaart vrij is. De Voorzitter zeide: „Waar de schipper uit onze Noordelijke provinciën bijna geen kilometer kan afleggen zonder betaling van sluis-, kanaal- en vaartgelden, vindt zijn Zuidelijke collega en daarmee ook de Belgische schipper, die onze grenzen passeert, uitsluitend vrije stroomen en vrije rijkskanalen, terwijl de laatste in zijn eigen land (België) elke kilometerton betaalt” (Verslag N. R. Ct. 25 April 1930, Ocht.bl. C).

De verplichtingen van Nederland ten opzichte van die binnenwateren en van de Wester-Schelde zijn in het tractaat van 1839 en de op dit tractaat gegronde latere overeenkomsten met België, duidelijk omschreven. Wil België van Nederland méér verkrijgen dan het vervullen van die verplichtingen, dan is dat niet eene quaestie van *eischen* maar van *verzoeken*. Nederland heeft getoond zeer zeker bereid te zijn aan België's redelijke wenschen zooveel mogelijk tegemoet te komen. Maar het opofferen van de eigen vitale belangen kan van Nederland niet worden geëischt. Het zal daarom met ernst moeten overwegen of en in hoeverre het aan die verzoeken kan voldoen en welke tegenprestaties het voor het eventueel toegestane van België kan verlangen.

België nu, eischt van Nederland allerlei opofferingen ten bate van Antwerpen ten koste van Rotterdam, waardoor geenszins een algemeen belang wordt gediend. Vooreerst ten opzichte van de verbindingen van Antwerpen met den Rijn. De Belgische eisch waarvan de onredelijkheid het meest in het oog valt, is wel die van het veelbesproken kanaal van Antwerpen naar Moerdijk. Een enkele blik op de kaart doet zien, dat de natuurlijke waterverbinding van Dordrecht naar Rotterdam veel korfer is dan die van Dordrecht naar Antwerpen. Daarentegen is de ligging van Antwerpen ten aanzien van het achterland, zooals reeds werd opgemerkt, veel gunstiger dan die van Rotterdam. Dit laatste voordeel is voor Antwerpen van des te meer beteekenis omdat het stukgoederenvervoer, dat veel voordeliger voor een zeehaven is dan

het massagoederenvervoer (ertsen, graan, steenkolen, enz.) er ten eerste door wordt bevorderd.

Het Moerdijk-kanaal zou er alleen toe dienen om zooveel mogelijk (ook in verband met de reeds genoemde bevoordeeling van Antwerpen door Frankrijk) de natuurlijke voordeelen van Rotterdam als Rijnhaven te verminderen en ook die voordeelen voor een aanzienlijk gedeelte op kunstmatige wijze aan Antwerpen te doen ten deel vallen. Door het aanleggen van het zeer kostbare, aan buitengewoon zware eischen voldoende Moerdijkkanaal zou alleen dan een *algemeen* belang en niet uitsluitend een ten koste van Rotterdam bevorderd Antwerpensch belang, worden gediend indien zou zijn gebleken, dat Rotterdam niet in staat ware het langs den natuurlijke weg naar en van die haven gerichte vervoer behoorlijk te verwerken. Deze onvoldoende capaciteit van Rotterdam doet zich in geen enkel opzicht voor.

Ook ten aanzien van de waterverbinding van Antwerpen naar den Rijn tusschen de Schelde en Dordrecht, is België na den oorlog veeleischend geworden. Alleen dan zou België in dit opzicht iets van Nederland kunnen eischen, indien gebleken ware, dat die natuurlijke Schelde-Rijnverbinding sedert 1839 zou zijn achteruitgegaan, en dan nog wel door Nederland's schuld of nalatigheid.

Wij zagen reeds dat dit, wat de Zeeuwsche waterwegen betreft, niet alleen niet het geval is, maar dat hier zelfs een groote verbetering is ingetreden. (Zie noot 4). Na den wereldoorlog is België vooral ten opzichte van het „Helle”-gat gaan jammeren. Het wordt als een hoogst gevaarlijk vaarwater voorgesteld, een *inferno*, waarin de vaartuigen, als gold het een waterweg tusschen Charybdis en Scylla, voortdurend met ondergang worden bedreigd. Iedereen weet of kan weten, dat dit een totaal onware voorstelling der zaak is, en dat Nederland aan dit vaarwater veel ten koste legt, iets waarop ik nog terugkom in verband met de algemeene vergadering van dit jaar der Vereeniging „Schuttevaer”.

Het Eerste-Kamerlid van der Lande heeft aan den Minister van Waterstaat gevraagd of het aan Z. Exc. bekend is, dat gedurende de jongste Januari-storm op Rijn, Lek, Waal, Zeeuwsche stroomen en Zuiderzee schepen zijn gezonken en dat vele dezer ongevallen moeten worden geweten aan slechte navigatie en onvoldoenden staat van uitrusting dier schepen. Hij vroeg, in verband daarmee om wettelijke maatregelen zooals deze voor de zeevaart bestaan.

De Minister heeft hierop geantwoord, dat deze scheepsrampen hem bekend waren, en dat, aangezien nog geen wettelijk onderzoek naar scheepsrampen in de binnenvaart bestaat, niet kan worden vastgesteld waaraan deze rampen zijn te wijten. Uit het feit, dat zij op al de genoemde wateren terzelfder tijd zijn voorgekomen, moet worden afgeleid, *dat zij niet een gevolg zijn van den slechten toestand van een bepaald*

vaarwater. (Ik cursiveer. v. O.). Evenmin kan men met zekerheid zeggen, dat zij te wijten zijn aan slechte navigatie en onvoldoenden staat en uitrusting der schepen. Wettelijke maatregelen zooals deze voor de zeevaart bestaan, in het belang van de opvarenden en van de lading, zouden echter voor de binnenvaart zeer bezwaarlijk en moeilijk te handhaven zijn. Daarom wenscht de Minister zich voorloopig te bepalen tot de bij de behandeling der Rijksbegrooting voor 1930 aangekondigde regeling van het onderzoek van scheepsrampen.

Een dergelijke wettelijke regeling zal er zeer zeker toe bijdragen om bij het zich voordoen van scheepsrampen duidelijk in het licht te stellen of en in hoeverre die rampen te wijten zijn aan den onvoldoenden toestand van het betrokken vaarwater, dan wel aan den zeer bijzonderen toestand (hevige storm), aan slechte navigatie of aan onvoldoenden staat en uitrusting der schepen.

België verlangt van Nederland dat het niet alleen het kanaal door Zuid-Beveland en de daarmede in verbinding staande waterwegen verbetert, maar tevens, dat het een kanaal op zijn gebied aanlegt (n.l. het Nederlandsche gedeelte van een kanaal Antwerpen—Moerdijk). Nu is (nog wel van Nederlandsche zijde!) het denkbeeld geopperd van het graven van een kanaal langs de W.-grens van Noord-Beveland. Wanneer Nederland zulk een kanaal zou aanleggen, dan zou dat toch eigenlijk niet zoo heel veel verschil uitmaken met den aanleg van het Moerdijkkanaal, vooral niet als dit kanaal zou uitmonden bij.... Willemstad! Nederland zou alleen dan verplicht zijn een kostbaar kanaal ten bate van Antwerpen aan te leggen wanneer zonder zulk een kanaal geenerlei natuurlijke waterweg voor Antwerpen beschikbaar ware. Het is zoo gemakkelijk om, zooals in België geschiedt, de zich voordoende scheepsrampen toe te schrijven aan den „onhoudbaren toestand” van het betrokken natuurlijke vaarwater, en op verbetering (resp. vervanging) daarvan aan te dringen, wanneer die uit de beurs van den buurman wordt bekostigd. Het geheel vermijden van scheepsrampen zal — waar dan ook — nooit kunnen geschieden. Het gaat er alleen om wáaraan zij zijn toe te schrijven! België kan geen ander recht tegenover Nederland doen gelden dan dat het de natuurlijke waterverbindingen tusschen Antwerpen en den Rijn behoorlijk onderhoudt, d.w.z. ze niet achteruit doet gaan. Indien het méér verlangt is dit eene quaestie van onderling overleg tusschen beide Staten, ook in verband met het betalen der daaraan verbonden onkosten. Hieronder kom ik nog op deze quaestie terug.

Een der redenen die België, pour le besoin de la cause, opgeeft om een kanaal te begeeren, dat buiten de Schelde om, dus rechtstreeks van de Antwerpsche dokken naar de Kil voert (Moerdijkkanaal) is deze, dat op de *Belgische* Schelde het vaarwater niet breed genoeg is voor een gemakkelijke zee- en binnenvaart te zamen. Indien dit inderdaad zoo

is, dan moet België maar een kanaal voor de binnenvaart graven van Antwerpen naar Bath, iets waarvan dan ook in België wel sprake is geweest. Nederland zal voor het graven van het kleine gedeelte van dit kanaal, dat op Nederlandsch gebied zou komen te liggen, aan België vermoedelijk geen hinderpalen in den weg leggen. Voorbij Bath wordt het vaarwater op de Schelde breeder. Zou België in aansluiting aan dit kanaal dan een kanaal langs de W.-grens van Noordbrabant wenschen ($\pm$ Bath—Dinteloord; in den geest van het plan van Konijnenburg dat echter naar Dintelsas is geprojecteerd) dan zou Nederland daartoe vergunning kunnen geven, mits dan België, aangezien het hier vóór alles een Antwerpensch belang geldt, het grootste gedeelte van de uitgaven betaalt. *Noodzakelijk* voor de Nederlandsche binnenvaart is dit kostbare kanaal zeker niet. Ook hier weder doet een enkele blik op de kaart ons zien, dat zulk een kanaal dient ter verkorting van den waterweg Antwerpen—Rijn.

Nadat in 1927 door onze Eerste Kamer het Belgische verdrag met groote meerderheid was verworpen (33 tegen 17) kon men hier te lande hopen, dat de Belgische regeering zou hebben ingezien in hare *eischen* tegenover Nederland veel te ver zijn gegaan. Uit de uiteenzetting van Segers (die reeds in 1926 had gezegd, dat het ontwerp van 1925 voor België het uiterste minimum bevatte!) in het op 1 April j.l. verschenen Rapport aan den Senaat is intusschen gebleken, dat België ten aanzien van de Schelde-Rijnquaestie nog steeds staat op het onhoudbare standpunt door dat land in 1919, in den roes der overwinning, ingenomen.

Voor al merkwaardig is hetgeen Segers zegt over de Wester-Schelde. Die stroom behoort, volgens hem, geografisch tot België, al is hij in staatkundigen zin Nederlandsch. Inderdaad is dit laatste het geval sedert den Vrede van Munster in 1648 (om van vroegere tijden niet te spreken). Wij moeten echter acte nemen van Segers' erkenning, dat met het op peil houden en verbeteren van het vaarwater der W.-Schelde alleen een Belgisch (Antwerpensch) belang wordt gediend. En ik voeg daarbij, dat Nederland ook aan het kanaal van Gent naar Terneuzen veel heeft moeten ten koste leggen. Nederland heeft op ondubbelzinnige wijze getoond op onze W.-Schelde aan België alle redelijke medewerking te willen verleen, wat betreft vrijheid van onderhoud en verbetering van dien waterweg, waardoor (Segers erkent het immers zelf) *alleen* een Belgisch belang wordt gediend (7). Maar de eisch, dat

(7) Nederland betaalt, volgens het Verdrag van 1839, de bebakening, betonning en verlichting op de W.-Schelde. Voor het uitermate geringe aandeel van Terneuzen in de Schelde-zeevaart, zou Nederland naar verhouding, in de kosten van onderhoud, doch niet boven Terneuzen (en voor zoover zulks ook aan deze zeehaven ten goede komt: ook in de kosten van de verdieping beneden Terneuzen) van dit vaarwater dienen bij te dragen.

Nederland voor die indirecte benadeeling van Rotterdam geldelijke offers aan zijn eigen onderdanen zou opleggen ⁽⁸⁾, de belangen der oeverbewoners totaal zou ondergeschikt maken aan alle Belgische eischen dat vaarwater betreffende en, terwille van Antwerpen, tegenover alle naar of van Antwerpen varende zeeschepen zijn soevereine rechten geheel zou prijs geven, is in zuiver Nederlandsch: ongehoord. Des te meer nog, omdat de zeer groote bloei en ontwikkeling van Antwerpen onder het bestaande regime bewijzen, dat al de jammerklachten van Belgische zijde te dien aanzien geuit, alleen dienen om het feit te camoufleren, dat onze Zuiderburen het met leede oogen aanzien, dat behalve Antwerpen, ook Rotterdam bloeit, tengevolge van de groote inspanningen en geldelijke offers aan de ontwikkeling dezer haven door ons volk ten koste gelegd.

Dat België alles doet wat het maar kan om op eigen gebied de verbindingen van Antwerpen met het achterland te verbeteren en uit te breiden, is vanzelfsprekend. *Daarbij* heeft België alleen zich af te vragen of de te verwachten voordeelen de aan die werkzaamheden ten koste gelegde offers waard zijn. Ditzelfde geldt voor de uitzonderingstarieven die België op zijn eigen spoorwegen toepast voor het vervoer naar en van Antwerpen. België is in dit opzicht zéér actief werkzaam door ook op het gunstige spoorwegvervoer naar Antwerpen de aandacht van de Duitsche en Oostenrijksche expediteurs te vestigen. Als belangrijke aanvulling van het meer tijd eischende vervoer te water, is dit met name voor het stukgoederenvervoer, dat in Antwerpen zeer sterk is ontwikkeld, van het hoogste belang. Reeds thans doen ruim 200 scheepvaartlijnen geregeld Antwerpen aan!

Het kanaal Luik—Antwerpen is in April in den Belgischen Senaat door den Minister van Caeneghem besproken. Hij vergeleek dat kanaal met een „reusachtige zilveren slang”, die het industriële Luiksche gebied en de meer en meer geïndustrialiseerde Kempen zal ten goede komen. Er wordt bij den aanleg van dit kanaal een zoo groot mogelijke spoed betracht, doch het kan zeker niet eerder dan in 1938 gereed zijn

(8) De overeenkomst van Barcelona nopens het internationale rivierrecht erkent (art. 10, par. 3) het recht van den benedenoeverstaat om de kosten door den belanghebbenden bovenoeverstaat te doen betalen. Niet slechts de kosten der verbetering maar ook de verhooging der onderhoudskosten die het gevolg zijn van de verbeteringen welke op verzoek van den bovenoeverstaat worden aangebracht. Dat spreekt toch ook wel vanzelf, en in verhoogde mate dáár waar het geldt de bevordering van de belangen van een zeehaven van den bovenoeverstaat, die aan de zeehavens van den benedenoeverstaat een zware concurrentie aandoet. Eene concurrentie die wij moeten en willen aanvaarden, maar die wij niet op onredelijke wijze voor onszelf willen verzwaren. Zie ook: Siotto Pinto „Le régime international de l'Escaut” (Académie de Droit International; Extrait du Recueil des Cours, 1928).

(vermoedelijk zelfs veel later). Het kanaal wordt zoodanig ingericht, dat twee schepen van 2000 ton elkander daarin kunnen passeeren. Zoodoende zal het Belgische industriegebied een veel korteren waterweg naar Antwerpen verkrijgen dan die welke via Julianakanaal, gekanaliseerde Maas, Maas—Waal-kanaal, Waal enz., naar Rotterdam voert. Dat België op die wijze zijn eigen belang dient, daarvan kan Nederland het allerm minst een verwijt maken (over de strategische beteekenis van dat kanaal spreek ik hier niet) ⁽⁹⁾. Evenmin als wij het aan België kunnen verwijten, dat het van zijn bondgenootschap met Frankrijk zooveel mogelijk voordeelen plukt, zooals nog onlangs is gebleken uit de „oplossing” der z.g. kaliquaestie ⁽¹⁰⁾. Ook wees ik reeds op de voor de hand liggende omstandigheid, dat Frankrijk meer gezind is zijn bondgenoot België te begunstigen dan het op zichzelf staande Nederland.

Het getuigt van groote activiteit, dat Antwerpen eene 5-percent dollarleening in Amerika wil sluiten, waarvan de opbrengst geheel bestemd is voor de uitbreiding van de kalihaven. Verzekerd zijnde van Frankrijk's steun, ook wat betreft den kali-aanvoer, zorgt het Antwerpensche gemeentebestuur er terecht voor, de haven spoedig zoodanig in te richten, dat de vermeederde kalitoevoer onbelemmerd kan plaats vinden. Het getuigt echter wel van naijver en van de zucht om Rotterdam op kunstmatige wijze te benadeelen, dat de Belgische regeering Frankrijk's veto heeft uitgelokt over de Rotterdamsch-Elzas'sche kali-overeenkomst.

Juist al die kunstmatige bevoordeelingen van Antwerpen ten nadeele van Rotterdam moeten Nederland in verhoogde mate er van terughouden daaraan mede te doen door toegeven aan de met recht en billijkheid strijdende Belgische eischen, die van een schier onbegrensde begeerigheid blijk geven. Die eischen zijn zóó overdreven, dat men den indruk niet kan ontgaan: België overvraagt voorbedachtelijk, om dan door het laten vallen van eischen zich zeer tegemoetkomend te kunnen voordoen, met andere woorden: Overvragen om meer te verkrijgen dan anders mogelijk zou worden geacht. Een bekende tactiek, waarvan echter Nederland niet de dupe wil zijn.

[9] Zie daaromtrent „De Militaire Spectator”, April 1930: „Gegevens over vreemde legers”.

[10] Zooals men weet, verbood de Fr. regeering aan de Elzas'sche potasch-Mij. (S. C. P. A.) de kali in de overeengekomen hoeveelheid naar Rotterdam te verscheppen, op grond van de omstandigheid, dat het aannemen dezer overeenkomst in den Rotterdamschen gemeenteraad plaats vond, na het verstrijken van den voor de beslissing gestelden termijn. Aangezien echter de genoemde maatschappij zelf genoeg had genomen met dit korte uitstel der beslissing, bestaat er wellicht eenige kans, dat de overeenkomst nog doorgaat. Hoe het zij, België zal toch zeker niet kunnen beweren, dat zijn optreden in zake de kali-quaestie getuigt van een zucht van coöperatie met Nederland en van het besef van solidariteit!

België gaat veel verder dan het door eigen werkzaamheden bevorderen van de waterverbindingen van Antwerpen en het op kunstmatige wijze bevoordeelen van die haven door bijzondere, voor ons land nadeelige, maatregelen, gedeeltelijk genomen in overleg met Frankrijk. België dreigt namelijk ook met schending zijner internationale verplichtingen als bovenoeverstaat aan de Maas. Reeds in zijn rapport van het vorige jaar heeft Segers gedreigd dat België, indien Nederland niet genegen zou zijn het Moerdijkkanaal toe te staan, er toe zou overgaan „het Maaswater in de Schelde te werpen.” Daartoe zou België door zijn Grand Canal zóóveel water aan de Maas onttrekken, dat in bepaalde jaargetijden geen voldoende hoeveelheid water door het gekanaliseerde Maaspand bij Maastricht zou komen om het Julianakanaal op het vereischte peil te houden. In het rapport van dit jaar herhaalt Segers dit dreigement, zij het ook dat hij thans eene fout herstelt in zijn voorstelling van het vorige jaar door nu te gewagen van het aftappen van het Maaswater langs het Grand Canal om het langs het te graven kanaal Briegden—Neerhaven beneden de Nederlandsche stuw te Borgharen *weder op de Maas terug te voeren*. Zodoende zou dan bij Borgharen in bepaalde gedeelten des jaars geen voldoende hoeveelheid water op het Julianakanaal kunnen worden gebracht. Segers zegt, dat op die wijze de bevaarbaarheid zou worden bevorderd van de Maas tusschen Smeermes en Maasbracht. Hij had hierbij wel den nadruk moeten leggen op het feit, dat hij voorwendt: het „bevaarbaar” (?) maken van een Maasvak langs de Nederlandsch—Belgische grens, maar... met het doel om aan een daarboven liggend Maasvak op Nederlandsch gebied (Sluis bij St. Pieter — stuw bij Borgharen, waaraan door Nederland groote uitgaven zijn ten koste gelegd) en aan het daaraan aansluitende Julianakanaal, dat ook voor de Belgische scheepvaart open staat, het noodige water te onttrekken! Ik wil hier in het midden laten of Nederland in staat zou zijn een voldoende hoeveelheid water op het Julianakanaal en de gekanaliseerde Maas te brengen indien zulks door Belgische kwaadwilligheid en rechtsverkrachting noodig mocht zijn. Maar zeker is het, dat het dreigement van Segers, dat in strijd is met het Volkenrecht, geuit met het doel om ons het Moerdijk-kanaal af te persen, hem allesbehalve tot eer strekt. Het bezigen van zulke middelen om te trachten door vreesaanjaging zijn zin door te drijven, is in verhoogde mate bevreemdend, waar dit geschiedt van de zijde eener partij die den mond vol heeft van haar streven naar coöperatie en vriendschap.

Het valt te betreuren, dat het talmen van de Nederlandsche regeering met het graven van het kanaaltje door het Bosscherveld en met de oplossing van de Maastrichtsche Maasbrugquaestie, aan de Belgische regeering het wapen in de hand gegeven heeft om den aanleg van het geheel buiten Nederland liggende Grand Canal te motiveeren. Maar

zeker kan het niet door den beugel, dat Segers het zelfs nu nog voorstelt, als zou met die Nederlandsche werkzaamheden geen aanvang zijn gemaakt en zelfs nu nog blijft beweren er niet van overtuigd te zijn, dat de Bosscherveldvaart ooit zal worden gegraven, en dat Maastricht niet veeleer eene verbinding zal eischen die eenvoudig van de Maas te Maastricht naar Briegden loopt. Niet alleen het Grand Canal, maar ook het Julianakanaal en het kanaal in het Bosscherveld zullen worden ingericht voor schepen van 2000 ton. (Verg. het artikel van G. Nypels in het H.bl. van 26 April i.l. Av.bl.: „Het Rapport van Minister Segers”). Segers wil kennelijk ook in dit opzicht Nederland zwart maken door de voorstelling, dat het België heeft gedwongen tot het graven van het dure kanaal langs den Nederlandschen inham ten W. van Maastricht. (Zie eveneens Nypels' artikel in het H.bl. van Zaterdag 3 Mei 1930 Av.bl.: „Tegen nieuwe legende-vorming”). In verband met de belangrijke strategische beteekenis die door België aan het kanaal langs onze grens bij Maastricht wordt gehecht, ben ik er van overtuigd dat de officiële Belgische voorstelling als zou Nederland ook thans nog niet de waterverbinding van Luik via Nederlandsch gebied met kracht ter hand genomen hebben, voorbedachtelijk is geschied om de zaak zóó voor te stellen dat België ten gevolge van Nederland's onwil wel gedwongen was dit dure kanaal te graven, terwijl het inderdaad daartoe in elk geval zou zijn overgegaan.

Terecht wees de socialistische leider De Brouckere er in den Senaat op, dat Nederland had getoond aan de doorvaart op de W.-Schelde geenerlei hinderpalen in den weg te willen leggen. Maar, waar hij zegt, dat de onvoldoende toestand van de verbinding tusschen Antwerpen en den Rijn „gedeeltelijk de schuld is van Nederland” zou hij dit met bewijzen hebben moeten aantoonen. Tevens zou hij hebben moeten aangeven in hoeverre de natuurlijke waterverbinding sedert 1839 is achteruitgegaan. En eindelijk zou hij hebben moeten bewijzen, dat, indien er sprake is van eene verbetering van bedoeld vaarwater volgens België's wensch, Nederland zou verplicht zijn die verbetering uitsluitend zelf te bekostigen!

Onder „verbeteringen” worden hier verstaan, werkzaamheden, niet behoorend tot het gewone onderhoud. (11).

In zijn zoo aanstonds te vermelden Senaats-rede heeft Hymans gezegd, dat ook de Nederlanders zelf, op een onlangs gehouden congres voor de schipperij, eenparig protest (hebben) aangeteekend tegen de ontoc-

(11) In het Hellegat verplaatst zich het diepste vaarwater telkens van den Oostelijken tak naar den Westelijken, en omgekeerd. Gedurende zulk eene overgangperiode moet daar steeds worden gebaggerd, omdat in zulk een tijd anders de diepte in geen der beide vaarwaters bij zéér lagen waterstand groot genoeg zou zijn om te passeeren, hetgeen als dan tot oponthoud zou kunnen leiden. Dat is een kostbaar onderhoud van het vaar-

reikendheid en het gevaar van de verbindingswegen tusschen Schelde en Rijn.

Op 24 April j.l. is in de 67e algemeene vergadering te Bodegraven van de Schippersvereeniging „Schuttevaer” ook de quaestie van het Hellegat behandeld. De Voorzitter van het Hoofdbestuur, Mr. H. Smeenge, wees er met den meesten nadruk op, dat de Nederlandsche regeering steeds heeft getoond, op loyale wijze haar zorg te besteden aan de scheepvaartwegen van en naar België *ja, daaraan meer zorg besteedt dan aan waterwegen die alleen dienen voor de zuiver Nederlandsche vaart.* Dat het natuurlijke vaarwater van het Hellegat, door de verplaatsing van de vaargeul (zie noot 11) veel zorg en veel kosten vereischt, is algemeen bekend, en de Voorzitter heeft op de oorzaken daarvan gewezen. Hij drukte de hoop uit, dat het zou gelukken daarin eene duurzame verbetering te brengen. „Dat de weg over de Kil naar Antwerpen in de plaats gehad hebbende verbetering zijn deel niet heeft gehad: de snel toegenomen vaart langs dien weg is daar om te bewijzen dat eerder het tegendeel het geval is en dat klachten over verwaarloozing of ongegrond of opgeschroefd mogen worden genoemd. De Voorzitter verklaarde dan ook nadrukkelijk, dat Schuttevaer zich zal blijven verzetten tegen elke verkeerde of scheeve voorstelling van zaken.” En onder daverend applaus, eindigde hij zijne uiteenzetting, met de woorden: „Wij wenschen niets liever dan een goede verstandhouding tusschen België en Nederland, maar onze Zuidelijke burenen dienen te begrijpen, dat de Nederlandse regeering ten aanzien van het Hellegat niet meer kan doen dan redelijkerwijs verwacht mag worden en tot dusver reeds is gedaan.”

De Belgische regeering neme acte van deze uiteenzetting eener Vereeniging die zelf groot belang heeft bij de vaart door de Zeeuwsche wateren en het Hellegat.

Iedereen kan begrijpen waar België heen wil met zijn onware voorstelling der zaak. De publieke opinie in dat land zelf en in andere landen moet worden bewerkt. Het „nalatige” Nederland moet er door die opinie toe worden gedwongen het „boycotten” van Antwerpen te laten varen en den „billijken” eisch in te willigen een kanaal te graven om aan België „recht” te doen wedervaren.

Zelfs op eene verbetering van het natuurlijke vaarwater in vergelijking tot den toestand zooals die in 1839 bestond, kan België geen rechtmatige aanspraak maken. Wel echter kan dit eene zaak zijn van onderling

water dat uiteraard door Nederland wordt bekostigd, al geschiedt het ook voor een groot deel ten bate van Antwerpen. Op de begroting voor 1930 is 300.000 gld. uitgetrokken voor baggerwerk in den Z.-mond van het „Brabantsche vaarwater”, zijnde het vaarwater over de Middenplaat bij Wemeldinge. Ook dat behoort tot het gewone onderhoud op den waterweg tusschen Antwerpen en den Rijn.

overleg, waarbij door de betrokken partijen, in verband met haar wederzijdsch belang de verdeeling der zeer hooge kosten die zulk eene duurzame verbetering zal medebrengen, wordt geregeld.

Het Nederlandsche volk staat als flegmatisch te boek. Velen hier te lande beschouwen het zelfs als de hoogste wijsheid zich niet op te winden, welke onware beschuldigingen men ons volk ook naar het hoofd slingert. Naar mijne overtuiging kunnen er zich toch gevallen voordoen waarin het nationaal gevoel op zoodanige wijze wordt gekwetst, dat het uiten van verontwaardiging plicht wordt, vooral als de aantijgingen geschieden door de officiële uitingen van vreemde bewindslieden. De wijze waarop de Belgische minister Hymans zich over Nederland heeft geuit, is een in diplomatieke termen vervatte, op onware voorstelling der zaak gegronde aanklacht tegen ons Vaderland. Wat mij betreft, ik behoef mijn oordeel over dit officiële optreden van den Belgischen minister gelukkig niet te hullen in zoetsappige diplomatieke bewoordingen. De voorstelling die hij van de zaak geeft, nog wel met een beroep op België's verlangen naar vriendschappelijke samenwerking, is tendentius en getuigt van de zucht tot verdachtmaking daar zij met de werkelijkheid in strijd is. Ons volk moet er opnieuw door van overtuigd zijn, dat België aan Nederland onredelijke eischen wil stellen, ter voldoening aan een tot het uiterste doorgevoerd egoïstisch streven waarbij de oprechte begeerte om te komen tot een op deugdelijke grondslagen gevestigde samenwerking vër te zoeken is. Dit moet nog te meer treffen omdat België, dank zij der Nederlandsche vrijgevigheid, ook bijkomstige voorrechten geniet zooals: visscherij en binnenvaart tusschen Nederlandsche havens (z.g. cabotage fluvial).

De Belgische Min. v. Buit. Z., Hymans, sprak over de Nederlandsch-Belgische samenwerking, gegrond op gemeenschappelijke belangen, waarbij hij de hoop uitdrukte, dat Nederland de noodzakelijkheid van die samenwerking zou inzien. Volgens den Handelsblad-correspondent te Brussel (Hbl. 17 April 1930, Ocht.bl.) heeft Hymans o.a. gezegd:

De belangen der havens Antwerpen en Rotterdam zijn er vër van met elkander in strijd te zijn. Zij zijn integendeel solidair, en komen overeen met de belangen der scheepvaart en handel van Europa. Ik ben overtuigd, dat de meest vastberaden verdedigers van de haven van Rotterdam zichzelf zullen overtuigen, dat een verdrag noodig is, en zij den verloren tijd zullen betreuren. Zij zullen inzien, hoe noodig een overeenkomst is, indien men aan beide havens een volle ontwikkeling wil verzekeren....

„Omtrent deze quaestie" (n.l. de „moeilijkheden" met Nederland) „had de heer Segers een op alle gebied merkwaardig verslag opgemaakt. Het is de meest volledige, de meest juiste, de machtigste en de klaarste uiteenzetting, die van de quaestie is te geven.

Terecht heeft de heer Segers er op gewezen, dat België niet aandringt op interpretatie der verdragen van 1839, doch op hun herziening."

En ten slotte uitte zich Hymans als volgt:

De minister van buitenlandsche zaken in Nederland, jhr. Beelaerts van Blokland, heeft zelf erkend, dat goede betrekkingen met België niet alleen van belang zijn voor Nederland maar ook voor Europa. Over de gansche wereld schetst zich eene beweging van co-operatie en solidariteit af, die aanleiding geeft tot politieke, commercieele en intellectueele toenadering tusschen ver van elkander verwijderde landen. Een reden te meer, dat er samenwerking en solidariteit moet bestaan tusschen naburige landen, die door de natuur bestemd zijn om in verstandhouding met elkaar te leven, elkander onderling te helpen en die niettegenstaande tijdelijken wedijver elkander steeds zullen noodig hebben. Ik ben overtuigd, dat de Senaat het met mij eens is wanneer ik die gevoelens uitdruk, en ik hecht eraan hem geluk te wenschen om de eensgezindheid, welke op dat gebied, onder al de partijen heerscht.... Wij mogen dus zeggen, dat er eensgezindheid bestaat. Alles geeft ons volle hoop in de vriendschappelijke onderhandelingen, die vroeg of laat tot een overeenkomst moeten leiden." (Toejuichingen).

Hierop zeide de heer Segers:

„Zich te verheugen in de eenheid van inzicht bij alle partijen nopens de betrekkingen met Nederland, en er zich van overtuigd te houden, dat die eensgezindheid ten slotte Nederland zou treffen en er toe leiden zou dat vriendschapsbetrekkingen weer aangeknoopt zouden worden. Zulke betrekkingen hebben immers geheerscht tot het ontwerp-verdrag door den Nederlandschen Senaat werd verworpen. Ook hoopte hij, dat, terwijl België recht zou wedervaren, spoedige en hartelijke toenadering plaats zou hebben." (Algemeene toejuichingen).

Op eenige voor ons land gewichtige uitingen, in de aangehaalde woorden voorkomende, dient te worden gewezen.

Vooreerst, dat Hymans thans erkent, dat het bij de vervulling der Belgische desiderata niet gaat om de interpretatie van de verdragsbepalingen van 1839 maar om de herziening van dat verdrag. Een hoogst gewichtige verklaring, die toch doet zien, dat men in België zoo langzamerhand tot het begrip is gekomen, dat de Belgische eischen onmogelijk kunnen worden voorgesteld als een op dat verdrag gegrondvest recht waarop België aanspraak kon maken. Het was de heer Van Dieren, die er in den Senaat met nadruk op wees, dat de Belgische eischen in 1919 overdreven waren, en dat de nationalistische propaganda van het Comité d'Action Nationale in Nederland veel kwaad bloed heeft gezet.

In de tweede plaats treft het, dat Hymans de quaestie uitsluitend beschouwt van de zijde van het eenzijdige Belgische belang, al kleedt hij, als handig diplomaat, zijn betoog in het gewaad van het algemeen belang en van het bijzondere belang dat de beide nabuurlanden hebben in eendrachtelijke samenwerking. Want hij prijst het verslag-Segers hemelhoog, terwijl in dat verslag, zooals ik reeds hiervoor aantoonde,

wat de kern der zaak betreft, nog hetzelfde standpunt wordt ingenomen waarop België zich in 1919 had geplaatst, n.l. dat alles wat België van Nederland eischt in zake den zeeweg van Antwerpen en de verbetering (resp. de vervanging) van bestaande Schelde-Rijn-verbindingen door kostbare kanalen, een recht is waarop België aanspraak kan maken.

Met deze omstandigheid voor oogen treedt Hymans' betoog in een bijzonder licht! Nu de minister er zoo sterk den nadruk op legt, dat door een voldoen onzerzijds aan de Belgische desiderata ook de Rotterdamsche belangen ten zeerste zouden worden gediend, zou men hebben mogen verwachten, dat hij daarvoor bewijzen zou hebben aangevoerd. Hij deed zulks echter niet. Er bestaat alle aanleiding voor de meening, dat hij voorbedachtelijk maar niet op die quaestie nader is ingegaan, omdat hij moest begrijpen, dat hij zich dan in zijn betoog over den hartgrondigen wensch van het Belgische volk voor het versterken van den vriendschapsband met Nederland en het tegenwerken van de vervulling daarvan door Nederland, op een zeer gevaarlijk terrein zou hebben begeben. Want hij zou dan hebben moeten gewagen van de voor Nederland zeer nadeelige maatregelen die België tegenover ons land heeft getroffen.

De voordeelen voor Nederland zouden dan hieruit bestaan, dat België eventueel die maatregelen zou willen intrekken of verzachten, als Nederland zich maar volgzzaam betoonde ten opzichte van de Belgische eischen, waardoor nog wel niet alleen een Nederlandsch maar ook een algemeen Europeesch belang zou worden gediend!

De Belgische regeering beseft maar al te goed, dat als Nederland maar aan hare eischen zou voldoen, daardoor zulke enorme voordeelen aan België zouden ten deel vallen ten koste van ons land, dat zij zonder bezwaar hare kunstmatige benadeeling van Nederland zou kunnen laten varen of verzachten, omdat de balans dan toch in elk geval met groot overwicht ten voordeele van België zou overslaan. En Nederland zou dan voor goed gebonden zijn!

Het is, zooals wij zagen (blz. 14), vooreerst geheel onjuist, dat door het uitvoeren van allerlei werken waardoor het aftappen van een deel van den Rotterdamschen handel naar Antwerpen, zou ontstaan, een algemeen belang zou worden gediend. Het is verder onjuist, dat het Nederlandsche volk geldelijke offers zou moeten brengen voor het baggerwerk in den zeeweg van Antwerpen en a fortiori voor de uitdieping daarvan. Deze bewering is onjuist omdat, zooals het rapport-Segers zelf zegt, het hier geldt een uitsluitend Antwerpensch belang. Van Nederland kan door België wel worden geveerd, dat het aan de hierbedoelde werkzaamheden, die alleen ten bate van Antwerpen geschieden, geen nooddelooze hinderpalen in den weg legt, mits daarbij de levensbelangen der overbewoners niet ten eenenmale worden verwaarloosd. Schatplichtig aan België is Nederland niet!

Het is vanzelfsprekend, dat België op eigen gebied alles doet wat

het vermag om de verbindingen van Antwerpen met het achterland te verbeteren. Ook Nederland doet dit ten aanzien van Rotterdam, waarbij echter, zooals reeds werd opgemerkt, nog de voor België gunstige omstandigheid dient te worden in aanmerking genomen, dat Antwerpen van alles wat Nederland aan de Rijnvaart boven Dordrecht ten koste legt, in hooge mate mede partij trekt, hetgeen niet het geval is voor Rotterdam ten aanzien van de bedoelde Belgische waterwegen.

Nederland vraagt van België geen enkele bevoordeeling van Rotterdam, laat staan eene bevoordeeling van Rotterdam ten nadeele van Antwerpen. Het wenscht alleen de intrekking van rechtstreeksche kunstmatige benadeeling van Rotterdam. Nederland is zich bewust van zijn plicht als benedenoverstaat aan de Schelde om België niet te beletten de door dit land noodig geachte baggerwerken binnen redelijke grenzen voor eigen rekening te doen uitvoeren ⁽¹²⁾; en evenzeer om zich bereid toe te verklaren de bestaande waterverbindingen Schelde—Rijn op door België gewenschte wijze te *verbeteren*, mits België daartoe zijne financiële medewerking verleent.

Niet alleen van officiële maar ook van officieuze zijde dreigt men in België met den reeds vermelden maatregel die een rechtstreeksche schending van het Volkenrecht zou beteekenen. Het te Luik verschijnend blad „La Meuse” (19/20 April j.l.) bevat een artikel van G. A. Detry, wiens publicaties in België als officieus worden beschouwd, waarin Schr. er op wijst, dat Nederland water zal noodig hebben voor het Julianakanaal en de verbindingen daarvan. „De tijd werkt voor België” zoo wordt in den titel van het artikel gezegd. Als het Grand Canal en het Julianakanaal gereed zijn, (daarop komt de strekking van het betoog neer) zal Nederland in dit opzicht afhankelijk zijn van België. Tegen dit officieuze argument valt op te merken, dat zulks alleen dan het geval zou zijn indien België zijne verplichting als

(12) Volgens het verdrag van 1839 is Nederland alleen verplicht een betonde vaargeul te behouden (conserver) zooals die toenmaals werd vereischt, n.l. voor schepen van ten hoogste 5 M. diepgang. Het baggeren om het vaarwater voor grooteren diepgang geschikt te doen zijn (noodig tusschen de Ned.-Belg. grens bij Bath en Hansweert) is door België als van zelf sprekend, steeds bekostigd geworden, omdat dit alleen ten bate van Antwerpen geschiedt. Nederland heeft voor dat baggeren aan België steeds vergunning verleend. Beneden Hansweert is nooit gebaggerd behoeven te worden. In 1929 echter is in de Sardijngeul (Oostgat) door Nederland gebaggerd. De vraag of het niet voordeelijker zal zijn in het vak Bath—Hansweert door vaste werken een duurzame verbetering aan te brengen, zal België als eenige belanghebbende, zelf dienen uit te maken. Nederland zal tegen een zoodanige verbetering van den zeeweg van Antwerpen zeker geen onnoodige bezwaren in den weg leggen.

bovenoeverstaat zou schenden. Wordt Nederland niet bereid gevonden om de geheele Nederlandsch-Belgische quaestie voor een scheidsgerecht te brengen dan, zoo dreigt deze Schrijver, zal Nederland nog méér onaangename verrassingen ervaren, dan die van de kali-transporten! Die toch zijn Nederland onthouden, aangezien de Nederlandsch-Belgische quaesties niet zijn opgelost, en Frankrijk, dat België steeds heeft gesteund, zijn bondgenoot niet heeft willen verzwakken bij de nog in gang zijnde onderhandelingen. Duidelijker kan het niet: Nederland moet toegeven uit vrees voor vermeerdering van de reeds bestaande willekeurige maatregelen!

Merkwaardig is het dat Schr. het doet voorkomen, dat onze regeering het bewijs zou leveren van een juist staatkundig inzicht indien zij over de Nederlandsch-Belgische quaestie een scheidsgerecht zou willen aanvaarden. Dit acht ik niet merkwaardig om het beginsel van het onderwerpen van die quaestie aan een scheidsrechterlijke beslissing, want ik behoor niet tot degenen die daarvan reeds in principe afkeerig zijn. Wel echter moet, zooals ik hieronder zal aangeven, vooraf met de meeste zorgvuldigheid er voor worden gewaakt, dat geen punten in het compromis worden opgenomen waardoor de quaestie in verkeerde banen zou worden geleid.

Maar ik noemde Schr.'s voorstelling der zaak merkwaardig door de wijze waarop hij het scheidsgerecht zou wenschen te zien samengesteld, eene omstandigheid waaraan eene verhoogde betekenis moet worden toegekend omdat Schr.'s publicaties een — naar Belgische opvatting — officieus karakter dragen.

Schr. stelt namelijk voor dat de Belgische regeering tot de Nederlandsche het verzoek zal richten het geheele complex der quaesties van het geschil voor te leggen aan een scheidsgerecht van 5 leden: een Belg, een Nederlander, een Engelschman, een Franschman en een Surabitre. Als het meest aanbevelenswaardige lid voor België beschouwt hij Segers! Als het meest aanbevelenswaardige lid voor Nederland... Van Karnebeek! Commentaar is hier overbodig! En dan... een Franschman, derhalve een persoon uit het met België verbonden rijk, dat volgens Schr. zelf op alle mogelijke wijze België tegenover Nederland steunt! Een Engelschman zou in deze zaak zeker meer waarborgen voor objectiviteit in het oordeel bieden. Toch geloof ik, dat de meeste waarborgen in dit opzicht zouden worden verschaft door de keuze van scheidsrechters behoorende tot landen, die rechtstreeks noch indirect als belanghebbenden kunnen worden beschouwd dus, (*bij wijze van voorbeeld*): een Zwitser en een onderdaan der V. St. van Amerika. Beide landen bezitten toch voorzeker een aantal ter zake gezaghebbende Volkenrechtkundigen.

Wat de quaestie van een scheidsrechterlijke uitspraak zelf betreft, allereerst dient daarbuiten te worden gehouden alles wat de Nederland-

sche souvereiniteit op de W.-Schelde raakt. Geen land ter wereld kan dergelijke quaesties aan een scheidsrechterlijke beslissing onderwerpen. Of, en in hoeverre, Nederland zijne souvereine rechten aan zekere beperking wil zien onderworpen, is eene zaak die alleen Nederland zelf in vrij overleg met België kan bepalen. Ten aanzien van de vraag of de Wielingen voorzoover gelegen buiten de Nederlandsche territoriale zee, al dan niet onder Nederlandsche souvereiniteit staan, zou Nederland, om van zijn goede bedoelingen tegenover België te doen blijken, er in kunnen berusten, dat zij door het scheidsgerecht zou worden beslist. Een dergelijke quaestie, loopende over de vraag tot wiens gebied een zeker territoir behoort, is meer dan eens langs scheidsrechterlijken weg opgelost. Wat nu verder betreft de overige geschielpunten, rakende de waterverbindingen, zal duidelijk in het compromis dienen te worden vastgesteld, dat de quaestie alleen loopt over de vraag waarop België en Nederland *recht* hebben, volgens de bepalingen van 1839, en de algemeene beginselen van internationaal rivierrecht, vastgesteld in de overeenkomst van Barcelona. Hierbij zal dan ook dienen te worden uitgemaakt welk aandeel in de te maken onkosten elk der beide landen zal moeten dragen voor de eventueele verbetering van bestaande vaarwaters en den aanleg van nieuwe verbindingen.

Alles waarop partijen geen aanspraak kunnen maken als een *recht* moet absoluut buiten de beslissing der scheidsrechters blijven. Voorzoover eene partij in den bestaanden toestand wijziging wil zien gebracht, zonder dat zij dit als een recht kan vorderen, moeten de desiderata het onderwerp uitmaken van diplomatiek overleg. Nederland behoeft zich over een scheidsrechterlijke uitspraak niet bezorgd te maken, omdat het eenerzijds zich bewust is tot heden zijne verplichtingen tegenover België getrouw te zijn nagekomen en zich steeds tot medewerking binnen redelijke grenzen bereid te hebben getoond, en anderzijds er van overtuigd is, dat de Belgische eischen niet het karakter dragen van rechtmatige aanspraken.

Het zou echter de voorkeur verdienen, dat de Nederlandsch-Belgische quaestie in haar geheel door onderling overleg op minnelijke wijze zou kunnen worden opgelost. Dit zou intusschen alleen dan mogelijk zijn indien België niet stokstijf bleef staan op het thans ingenomen standpunt.

Het is gemakkelijk om, zooals Hymans doet, te spreken over vriendschap en coöperatie, wanneer men daarbij uitsluitend op het oog heeft het eigenbelang, waarbij men van de wederpartij zelf-benadeeling verlangt, zonder dat daarbij eenig algemeen belang wordt gediend.

Het Nederlandsche volk is vervuld met den oprechten wensch om met het Belgische volk in goede verstandhouding te leven. Maar, het kan niet te dikwijls worden herhaald: ons volk wil de vriendschap niet koopen, door het offeren van zijne, uit de geografische ligging van zijn vaderland voortspuitende, natuurlijke voordeelen op het altaar der Bel-

gische begeerigheid, terwijl Antwerpen zelf in het volle bezit blijft van de eigen natuurlijke voordeelen, die van zijne gunstige ligging het gevolg zijn; voordeelen zóó belangrijk, dat deze haven zich onder het bestaande regime in een zeer grooten bloei verheugt.

De in goedgekozen diplomatieke termen vervatte ontboezeming van Hymans doet ons zien, dat onze tegenwoordige Minister van Buitenlandsche Zaken zich niet wenscht te voegen naar alles wat België van ons land verlangt. Onze bewindsman gevoelt zich hierbij gesteund door den oprechten wensch van ons volk om tot een redelijke overeenstemming met België te komen, waarbij, evenals tot hiertoe het geval is geweest, zooveel mogelijk wordt voldaan aan redelijke Belgische verlangens. De verklaring van Minister Hymans daarentegen heeft kennelijk ten doel om den indruk te vestigen dat, terwijl het Belgische volk eensgezind is in zijn wensch naar coöperatie en vriendschap met het Nederlandsche, ons volk niet genegen is aan het Belgische de vriendschapshand te reiken. Ons volk nu, wil juist niets liever doen dan dat. Het Belgische volk daarentegen wil die hand niet aannemen dan op voorwaarde dat Nederland datgene afstaat waarop het naar recht en billijkheid aanspraak kan maken.

Indien Nederland daarop zou ingaan, zou het zelf aan het tot standkomen van een duurzame vriendschap een onoverkomelijken hinderpaal hebben in den weg gelegd.

Amici vitia si feras, facis tua.

